

Omtrent Ruth 4

Een week of twee geleden tijdens het lezen van een reisverhaal, kwam ik op het spoor van Johannes Moschus, een monnik die op het einde van de 6de eeuw door de Levant trok, van klooster naar klooster, met de bedoeling er wijsheid te sprokkelen en op te tekenen. Ik bedacht dat we hier in de Lier een beetje hetzelfde parcours afleggen. Alleen trekken we niet rond, is het hier vast veel frisser dan in het Nabije Oosten (dat wordt hier stilaan een afgezaagd mopje), maar we verzamelen wel wijsheid op onze tocht door de Bijbel. Dat rondtrekken is niet van de orde van het religieuze shoppen. Het is niet uit ongenoegen. Nee, het lijkt meer op wat kinderen doen op 6 december : thuis in alle hoeken gaan zoeken waar het lekkers is rondgestrooid. Het is uit pure tevredenheid dat we rondfladderen van tak tot tak in de Bijbelboom, een beetje uit curiositeit ook eigenlijk : wat gaan we nog allemaal aantreffen in die boom. En op onze vlucht zijn we met het boek Ruth wel op een heel dikke tak van de Bijbelboom beland. Ik hoop dat te mogen verduidelijken.

De ontknoping van het boek Ruth speelt zich af in de stadspoort. Dat is niet toevallig. Net zoals in de reeks 'Sterke Verhalen' van het Braambos in de afgelopen maanden de verhalen over Salomo en David voorgelezen werden op relevante maatschappelijke locaties (het Vlaamse Parlement, het Justitiepaleis, ...), zo kunnen we de decorkeuze van de schrijvers van het boek Ruth als actualiserend interpreteren. Het is de beslissende plaats – de stadspoort functioneerde als rechtbank – er wordt beslist of je erbij hoort of niet. Het boekje begon drie weken geleden met *'en het geschiedde in de dagen dat de richters richtten'*, de tijd van de Richters. Kort door de bocht vertaald, betekent dat zoveel als : in een tijd dat iedereen zijn zin doet, iedereen voor zichzelf recht spreekt. Of nog korter : de aarde is 'toehoe wavohoe', woest en leeg, chaotisch onveilig, en duisternis heerst (cfr. doek met afbeeldingen van Kees de Kort naar het boek Ruth). Het boek Genesis, het boek

dat opent met *'in den beginne'*, en zoals jullie hopelijk weten betekent dat niet 'chronologisch eerst', maar 'in principe', 'in beginsel', dat boek stelt al dat de mens niet geroepen is om te leven in de duisternis. Met *'Er zij licht'*, de oerkreet van God, is voorgoed een universum voor ons opengegaan, een bestaanbare wereld. Boaz heeft dat twee weken geleden vertaald met 'er zij voedsel' en vorige week antwoordde Ruth met 'er zij warmte'. En het duurt niet lang of we stoten in beide verhalen op de diepste vragen. Sta ik er alleen voor? Ben ik bestemd om alleen door het leven te

gaan? Neen, luidt het confronterende antwoord van de Bijbel. Mens waar is je broer? Ben ik de hoeder van mijn broer? Eu... Zijn er grenzen? Ja, er zijn grenzen.

Boaz heeft begrepen dat hij in een bedreigende omgeving die grenzen tot bondgenoot kan maken om het leven te beschermen. Het zijn de wetten door mensen gemaakt die het broze leven kunnen beschermen. Maar wetten zijn als de tijd, ze zijn lui; ze voeren niets uit als er geen mensen zijn die zich die wetten weten te herinneren, her-inneren. Mensen die de wetten op hun ziel leggen, de ziel van die wetten blootleggen. We zongen : *'Het water stroomt maar verder en dorsten doet het niet'*. Inderdaad, het is met de wetten zoals met het water : het is niet het water, het zijn de mensen die elkaars dorst lessen. Dat doet Boaz voor Ruth en Noömi.

Op de wetten van het lossen van een akker en het leviraatshuwelijk (waarbij een man verondersteld wordt te huwen met de weduwe van familielid om het nalatenschap van dat familielid niet te laten verloren gaan), op die wetten ga ik hier niet dieper in. Maar het feit dat Boaz ze aangrijpt om het openlijk op te nemen voor Ruth en Noömi, geeft aan dat hij het opneemt voor de doelgroep van die wetten, de doelgroep bij uitstek van de hele Bijbel : de armen, de weduwen, de wezen, de ontrenten, de vluchtelingen. *'Jij verkoopt me niet, voor geen prijs, voor geen ander'* zingen we in Psalm 16. *'Bij jou ben ik veilig'*. Mensen die het al eens meegemaakt hebben dat vrienden, want dat zijn het dan toch, dat vrienden grote risico's nemen voor hen, één en ander opgeven voor hen, voor hen openlijk ten goede spreken, 'door het vuur gaan' zeggen we wel eens, ... die verstaan wat hier gebeurt. Mijnheer Dinges, zo wordt hij in de grondtekst genoemd, verstaat het niet. Wellicht begrijpt hij de wet wel, maar verstaan is nog iets anders. Hij kan er niet toe komen in de schoenen van Ruth te gaan staan. Integendeel, hij trekt zijn eigen schoen uit alsof hij wil zeggen : ga jij maar eens in mijn schoenen staan ! Dat is toch ook zo herkenbaar : je stapt binnen bij je baas om je hart te luchten en je verlaat zijn bureel met de last van de hele firma op je rug. De Bijbel is niet mals voor zo'n gedrag. Anonimiteit is je deel. Waarom Kaïn een uitzondering is, weet ik zo nog niet. Misschien had God dit gedrag nog niet door of niet voorzien. En er waren wellicht ook nog geen schoenen ... Maar de vraag was gesteld : *'mens waar is je broer?'* en de repliek *'ben ik dan de hoeder van mijn broeder?'* was veelbetekend. Onpersoonlijk, en dus onmenselijk. Een doodlopende weg, zo zou blijken. Zo blijkt nog elke dag.

Ik zou het onpersoonlijke van Kaïn verder kunnen uitwerken, maar ik doe het liever met het boek Ruth. Vorige week hoorden we hoe ze zichzelf aan Boaz gaf. Als je vorige week die passage dat ze aan zijn voeteneinde ging liggen, begrepen hebt als zou ze de functie van kersenpittenzak opgenomen hebben, dan getuig je wel van zin voor een bepaald soort humor maar

mis je de erotische codetaal van de Bijbel. Niettemin, het is het allerpersoonlijkste geschenk dat ze Boaz kan aanbieden. Gemeenschap als onuitwisbaar teken. De lichamelijke liefde als het zoete litteken van het verbond dat mensen met elkaar willen aangaan. Wil je me drinken? Wil je me eten?

Rond deze tafel wil gemeenschap uiteraard iets anders zeggen, maar het komt er dicht bij. We worden allerpersoonlijkst. We zijn intiem met elkaar. We gaan een verbond aan. Wil je me eten? Wil je me drinken?

Gemeenschap hebben en gemeenschap zijn, het zijn kwetsbare domeinen. Er wordt vaak over gezweven. Wie vertelt volgende week op het werk over wat hier straks rond deze tafel gezegd wordt? Kan dat? En indien ja, hoe doe je dat? Boaz is er in ieder geval niet erg gerust in want *'hij wilde niet dat men wist dat Ruth op de dorsvloer geweest was'*. Hij weet hoe het er bij de mensen aan toe gaat – en het gaat duidelijk niet over een kersenpittenzak hé...

Ook Jezus kende de kwetsbaarheid van het domein van de gemeenschap. Hij neemt dan ook een vrouw in bescherming met *'wie zonder zonde is werpe het eerst.'* Door te zeggen *'staan jullie niet in dezelfde schoenen als deze vrouw?'* neemt hij tegelijk de gemeenschap in bescherming tegen haar eigen *'versteende wetten'*. Met het risico dat hij daarmee neemt, inspireert hij ons. Blaast ons levensadem in. Zo worden wij mens.

En als op de kersticoon de geboorte van Jezus gesitueerd wordt in een donkere

leegte, dan is dat vanuit het besef dat Jezus dáár mens geworden is waar hij mensen uit de duisternis gehaald heeft. De bevrijdende kring van oudsten en toeschouwers in de stadspoort rond Boaz, die wetten die tot leven gewekt heeft, die Ruth lost, 'verlost', bevrijdt, Ruth de Moabitische uit het land van de dood, die kring van mensen verhindert dat een naam verloren gaat. De naam van de overleden man van Ruth blijft in leven. Het is de naam van God zelf die in leven gehouden wordt, doorgegeven wordt als een familienaam. Onze zoektocht, al meer dan vijf jaar lang, van hoe wij ons hier het best opstellen, welke kring wij willen vormen, verbeeldt onze poging om een kring van leven te zijn, familie te zijn van Ik-zal-er-zijn, onze kleine poging om in de zwarte gaten van onze levens een kreet te slaken : *er zij licht !*

'En het geschiedde', zo startte het boekje Ruth. En het eindigt ermee. 'En het geschiedde', 'en het gebeurde', 'en er was geboorte', 'zie de mens, mijn welbemінде', een kind wordt geboren, een hele geslachtslijst volgt, David, Jezus, nn. ...

Bethlehem is hier. Wie staat er vandaag in de stadspoort?

Guido Verleye

De Lier – Brugge, 20 december 2009